

INDUSTRIEEL ERFGOED IN VLAANDEREN

**e-nieuwsbrief van de
Vlaamse Vereniging voor Industriële
Archeologie vzw
nieuwjaar 2020-2021**

[VVIA staat sedert 1978 op de bres](#) om het industrieel en technisch erfgoed in Vlaanderen te verdedigen en de belangstelling voor dit erfgoed aan te zwengelen.

Hierbij opnieuw een flinke brok informatie en ook een paar oproepen.

Klik in de verschillende bijdragen op de links voor meer en achtergrond-informatie

Wat brengt 2021 ???

Sedert 1978 staat de *Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie* vzw in de bres voor het behoud en de opwaardering van het industrieel en technisch erfgoed in Vlaanderen.

Op eigen poten, onafhankelijk en ongebonden - zonder overheidsmanna.

Dank zij onze leden kunnen we, met onbezoldigde vrijwilligers, al meer dan 40 jaar het hoofd boven water houden.

Zonder VVIA zou het industrieel erfgoed er in Vlaanderen 'anders' uitzien, waarschijnlijk heel wat armer.

Dat willen we ook in 2021 en volgende jaren volhouden.

2020 was een moeilijk jaar. Net toen we met het vernieuwde bestuur een dynamisch programma wilden uitrollen stuurde COVID-19 dat de vernieling in. Ook volgend jaar begint op dat vlak alvast niet hoopgevend... Maar alle plannen voor bezoeken en lezingen die we voor 2020 uitwerkten blijven bewaard, en zullen terug aangeboden worden,... van zodra mogelijk..

En daarnaast lanceerden we een paar projecten die, ongeacht de Corona-toestanden, toch kunnen bijdragen tot het bewaren en ontsluiten van ons industrieel en technisch erfgoed. *Lees daarover verder in deze nieuwsbrief.*

Om in deze moeilijke omstandigheden onze inzet verder te zetten, [hebben we U nodig.](#)

[Leden zijn onmisbaar](#), niet alleen omdat ze ons de financiële basis geven voor o.m.

de publicatie van het Vlaams-Nederlandse tijdschrift 'Erfgoed van Industrie en Techniek', maar ze zijn eveneens een graadmeter voor de belangstelling voor het industrieel erfgoed.

Leden zijn ook een teken van respect voor al onze vrijwilligers, een dankje en een klopje op hun schouder

VVIA JONGERENPRIJS INDUSTRIEEL ERFGOED VLAANDEREN

VVIA streeft naar het aantrekken van jongeren en samenwerking met onderwijs en jeugdverenigingen.

Op het vlak van de educatieve mogelijkheden van industrieel erfgoed konden we enkele jaren geleden heel wat ervaring opdoen tijdens het Europese project 'EumillennialsTOUR', en die willen we volgend jaar valoriseren. Hoe dat moet/kan door COVID is vandaag nog niet helemaal duidelijk, maar één van onze eerste projecten is de organisatie van [de VVIA jongerenprijs industrieel erfgoed vlaanderen 2021](#).

In 2021 zal VVIA voor het eerst een prijs uitreiken [voor projecten die betrekking hebben op industrieel en technisch erfgoed en geschiedenis en die door jongeren gerealiseerd zijn, individueel of in groepsverband](#) (schoolverband, jeugdorganisatie, jeugdclub,...)

Er zijn twee categorieën

- voor jongeren van 15 tot 18 jaar, tot en met het laatste jaar van het middelbaar onderwijs
- voor jongeren ouder dan 18 jaar en tot 25 jaar

Het jongerenproject dient uitgevoerd en gerealiseerd voor einde april 2021. De inzendingen en dossiers dienen VVIA uiterlijk op 30 april 2021 te bereiken. Er wordt per categorie een prijs van 500 euro toegekend.

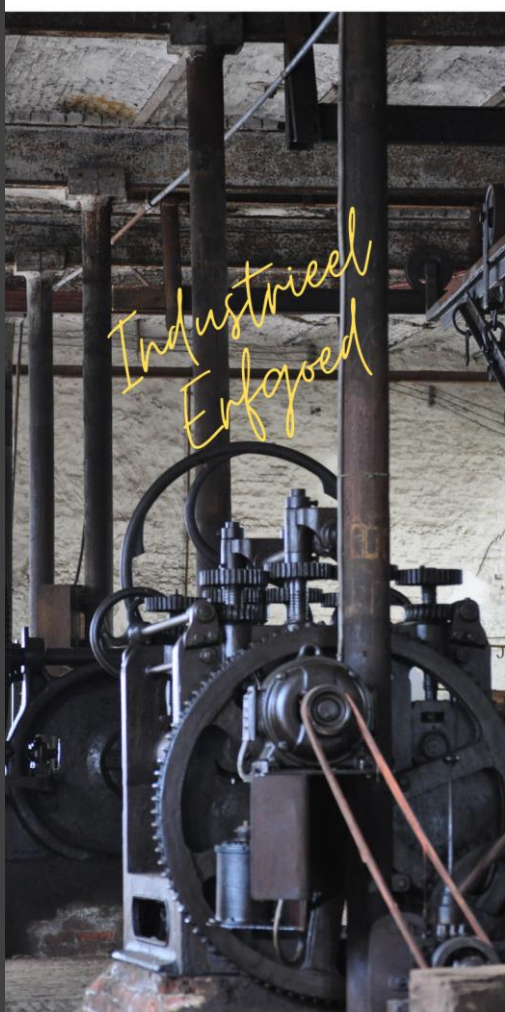
Aanvullend zal het publiek kunnen stemmen voor een publieksprijs die eveneens 500 euro bedraagt. Een shortlist wordt begin juni 2021 bekend gemaakt en het publiek kan stemmen tot en met Open Monumentendag 12 september 2021.

De prijzen worden in de loop van oktober 2021 uitgereikt

[Meer informatie en het deelnemingsformulier](#)

[vindt u op onze website](#)

Wie maakt er om?

VVIA

www.industrieelerfgoed.be

Een boekenlegger

VVIA produceerde een fraaie boekenlegger, om mensen aandacht te doen krijgen voor ons industrieel erfgoed.

Hij is ter beschikking voor iedereen die de *Goede Boodschap* wil verspreiden bij vrienden, in zijn school, bij collega's op het werk, in de vereniging...

Of gewoon op je toeg bij het museum, cultureel centrum, in de **bibliotheek**.

Er zijn nog mensen die boeken en tijdschriften lezen, en een boekenlegger kan zijn nut bewijzen.

Zowel voor de lezer als voor VVIA.

Wil je er een stapeltje van ontvangen om in je omgeving te verdelen, [geef dan een seintje](#) en zeg ook onmiddellijk hoeveel

exemplaren je graag zou krijgen

steun VVIA

word lid

als iedereen die deze e-nieuwsbrief gratis ontvangt
als waardering voor het werk in 2021 nu eens lid zou worden ?

HERBESTEMMING

In het tijdschrift 'Erfgoed van Industrie en Techniek' verscheen vorig jaar een artikel over herbestemming van industrieel erfgoed en duurzaamheid. Dat kreeg aandacht in architectuurmiddens, en als gevolg daarvan [verscheen nu een uitgebreid interview in](#)

“HERBESTEMMING IS ZOWEL HISTORISCH ALS ECOLOGISCH DE MEEST LOGISCHE KEUZE”

RAADGEVINGEN VOOR DE SUCCESVOLLE HERBESTEMMING VAN INDUSTRIEEL ERFGOED

Adriaan Linters nestelt zich al meer dan 40 jaar als een luis in de pels van overheden, besturen en projectontwikkelaars die in hun zoektocht naar economische opportuniteiten al te snel voorbijgaan aan de historische en ecologische waarde van ons industrieel erfgoed. Met zijn Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie vecht hij immers regelmatig sloot en bouwvergunningen aan, en ook het huidige discours van afbraak en heropbouw moet eraan geloven. Wat dat betreft is Linters duidelijk: behoud en herbestemming zijn de meest verantwoorde keuze. Maar hoe dat tot een goed eind te brengen?

Na ons [bezoek aan de buizenbakkerij in Wijtschate](#), kwam de problematiek bovendrijven van het erfgoed van de kleiverwerking in Vlaanderen.

Er is ook de [bedreigde steenbakkerij 'Hove' in Ninove](#), en tal van andere sporen die er van deze nijverheid nog resteren. Het sedert 1986 beschermde atelier van [de vroegere steenbakkerij van Oelegem](#), met zijn gasmotor, is een puinhoop en gevandaliseerd.

Op basis van deze vaststellingen werd binnen VVIA een kleine werkgroep opgericht, die tegen de lente van volgend jaar een rapport zou willen samenstellen over het erfgoed van de kleiverwerking: steen- en pannenbakkerijen, tegels, keramiek,... Wat was er en wat blijft er nog over ? En in welke toestand ?

Bij deze een oproep: heb je informatie over kleiverwerking in je stad, blijven er nog sporen over ? [Signaleer deze dan aan VVIA](#)

IJZERCONSTRUCTIES

Het dubbelnummer van het Vlaams-Nederlandse tijdschrift Erfgoed van Industrie en Techniek, [gewijd aan ijzerconstructies](#), ligt nu in de brievenbus van onze leden. Ze kunnen er in lezen dat 'Eiffel' niet altijd 'Eiffel' is - maar vaak een Belgische constructeur. Hoe ijzeren prefab vanuit ons land naar andere continenten uitgevoerd werd. Hoe een ingestorte brug in Hasselt leidde tot het ontdekken van het fenomeen 'brosse breuk'. En welke Belgische en Vlaamse firma's ijzeren bruggen in het buitenland bouwden...

De kerk van Boma en de ijzeren kathedraal van Manilla komen uit België...

[Van dit nummer zijn een beperkt aantal exemplaren ook los te koop.](#)

ERFGOED VAN INDUSTRIE EN TECHNIEK

Het Vlaams-Nederlandse tijdschrift 'Erfgoed van Industrie en Techniek' is nu dé meest vooraanstaande publicatie over industrieel erfgoed in het Nederlandstalig gebied - dank zij de samenwerking sedert begin van deze eeuw tussen VVIA en onze Nederlandse collegae

In 2020 gaan we op deze weg verder, met nummers over landschapsverandering onder invloed van nijverheid, en spoorwegen. Dat laatste als bijdrage tot het Europees Jaar van het Spoor

[Leden van VVIA ontvangen, als onderdeel van hun lidmaatschap, de nummers die in 2021 verschijnen](#)

EUROPEES JAAR VAN HET SPOOR

2021 wordt het Europees Jaar van het Spoor.

Omdat de Europese instellingen dit jaar heel wat andere katten te geselen hadden

en daaraan daar voorrang aan gaven (van de Brexit tot COVID, migratie en problemen met sommige Oost-Europese staten), werd de beslissing over het Europees Jaar pas heel recent en in extremis genomen.

De basis voor de keuze van 2021 berust op het feit dat het volgend jaar precies 175 jaar geleden is dat voor het eerst twee Europese hoofdsteden met een stoomtrein verbonden werden, Parijs en Brussel.

VVIA volgt dit Europese project op en werkt daarvoor samen met EFAITH, de Europese Federatie van Verenigingen voor Industrieel en Technisch Erfgoed. Er worden een aantal Europese activiteiten gepland (maar ook daarvoor zal COVID-19 een bepalende factor zijn). Op dit ogenblik wordt gewerkt aan [een Europese lijst van bedreigd spooerfgoed - waar tot nu toe \(nog maar\) één Vlaamse site staat](#). Die heeft de bedoeling mensen in alle landen te mobiliseren en een grensoverschrijdende solidariteit voor de redding van spooerfgoed uit te bouwen. Op de lijst staat nog maar één Vlaams 'probleemgeval'... We hopen alvast dat de lezers van deze e-nieuwsbrief steun verlenen voor de redding er van (en ook van e vijftig andere problemen in de andere landen). Het meest Kafkaiaans is het plan van een Amerikaanse filmcrew, om in Polen een historische spoorwegbrug op te blazen, voor de opname van een spektakelfilm

---

provincie ANTWERPEN

Antwerpen: haven

[Meerpaal](#), is een film verwezenlijkt door Oliver Alex Van Haver, dj en regisseur, in samenwerking met een zestal eindejaars studenten "journalistiek" van de Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen vertelt niet alleen een boeiend verhaal over het industrieel erfgoed van de Antwerpse haven, maar ook dat van één van de pioniers van het behoud daarvan. Als VVIA zijn we nog altijd onder de indruk van de gedrevenheid van Albert Himler (°1936) die reeds in de beginjaren van de industriële

archeologie veel havenerfgoed in veiligheid wist te brengen, soms in extremis. Oliver versmolt fragmenten van de rondleiding door 'den Albert' met zijn eigen opnamen en zette de uitleg op eigen (techno)muziek, gemengd met havengeluiden, van kabbelend water....

[Meerpaal is te bekijken op Vimeo](#)

Essen: robotland in gerenoveerde stationsloods

De allernieuwste robottechnieken die kan u vanaf nu gaan ontdekken in Essen. Daar opende vandaag Robotland, een speels technologiepark voor jong en oud. [Voor robotland werd een leegstaand rangeerstation van de NMBS volledig gerenoveerd](#)

Mechelen: de eerste in België gebouwde auto

Op 5 juni 1898 [reed in Mechelen de eerste op commerciële basis gebouwde Belgische auto](#), van de ondernemer Vincke. Alhoewel zijn producten nadien succes kende ging het bedrijf in 1905 failliet. Vincke was te vroeg voor zijn tijd. Van de gebouwen blijft niets over. Er is in de wereld nog één 'Vincke' bekend. Die werd toevallig in Frankrijk gevonden, maar door een Nederlandse verzamelaar gekocht.

Wonen aan de Rupel

De Rupelstreek was in de jaren 1970 nog de 'vuilnisbak van Vlaanderen'. De leeg gebaggerde kleiputten vielen in de jaren zeventig ten prooi aan afvalbaronnen, de rijen arbeidershuizen en de resten van steenbakkerijen stonden te vervallen. Een aantal groene jongens gingen toen tegen de stroom in, en ondernamen acties tegen de vervuiling, en voor een opwaardering van het erfgoed van de streek. Dat werd niet altijd in dank afgenomen, integendeel zelfs. We herinneren ons de tegenstand die de pionniers van toen kregen, architect Hugo Lejon, beenhouwer Ward Borms, opbouwwerker Eddy Stuer en anderen - *cui honorem, honorem deberi*.

Nu is de situatie anders. De Rupelstreek wordt een toeristisch aantrekkingspunt in de

provincie. Ook hebben architecten en projectontwikkelaars de Rupelboorden ontdekt. [In de Gazet van Antwerpen verscheen een reeks over de opwaardering van de Rupelboorden](#), met o.m. de uitdaging gesteld door de elektrische centrale van Schelle.

provincie LIMBURG

Hasselt: Watermolen van Kuringen te koop

In deze deelgemeente [staat de oude Dorpsmolen te koop](#).

Het was [oorspronkelijk een graan- en vlasmolen](#), waarvan het huidige gebouw van in het begin van de 19de eeuw dateert.

provincie OOST-VLAANDEREN

Deurle: de statiewijk

De heemkundige vereniging Erfgoed Deurle zet in haar nieuwste [publicatie de 'Statie van Deurle' de 'statiewijk' in de kijker](#). Het stationsgebouw is afgebroken, en dat betekende ook het verdwijnen van de indertijd zeer imposant buurt. De cafés bloeiden er toen de lokale boeren hun goederen kwamen leveren om met de trein te exporteren.

Gent: beluiken

Een eeuw geleden telde Gent vele honderden beluiken. Vandaag schieten er welgeteld 121 over. [Om te vermijden dat de citeetjes en hun arbeidershuisjes voorgoed verdwijnen uit de geschiedenis van Gent, laat Groen-schepen Filip Watteeuw onderzoeken of en hoe ze te beschermen zijn](#). Een sloopstop is een optie.

Er is in Gent [maar één beluik beschermd, dat van Twaalfkameren](#), sedert 1979. Pour la petite histoire: het was toen eigendom van een religieus genootschap dat in financiële problemen zat, en het werd de bevoegde CVP-minister beschermd om hen zo subsidies voor de restauratie te kunnen toespelen...

In de tweede helft van de jaren 1970 werden er heel wat studies verricht over de beluiken, en werd ook gepleit voor bescherming. Zonder resultaat. [In de inventaris van het bouwkundig erfgoed, werden systematisch alle beluiken binnen de geïnterpreteerde zone opgenomen](#). Er was tegenstand vanuit de stad.

Er werd ooit voorgesteld om - met het voorbeeld van het North of England Open Air Museum in Beamish, dat toen in ontwikkeling was - een beluik op te vormen tot 'museum van het wonen'. In Beamish had men een rij arbeidershuizen terug opgebouwd, en in elk huis de reconstructie van de huisraad met telkens een kwarteeuw tussen. Didactisch een bijzonder interessante presentatie... Maar een 'museum buiten de museummuren' kon in Gent niet...

Ronse: heraanleg van een leefbare stationsomgeving

Ronse krijgt van de Vlaamse regering één van de conceptsubsidie voor stadsvernieuwingsprojecten, waarmee steden een studie kunnen financieren om bijvoorbeeld oude gebouwen een nieuwe bestemming te geven of stadsdelen opnieuw aan te leggen. Per project ontvangen de steden 72.000 euro. Ronse haalde de subsidie binnen met [de plannen voor de heraanleg van de stationsomgeving tot een leefbare buurt](#).

Zottegem: textielgeschiedenis

Zottegem had vanaf de Middeleeuwen een rijke lakennijverheid en -handel,

De regionale nieuwswebsite 'Nuus' brengt twee boeiende afleveringen 'Van onder het stof... 700 jaar textielnijverheid in Zottegem' - [een eerste over de pre-industriële periode](#), een tweede [over het bedrijf van Gustaaf Schockaert en \(klein\)zonen](#). Een derde aflevering over de 'Sanitary Underwear Company' wordt aangekondigd

provincie VLAAMS-BRABANT

Landen: te renoveren "Koningsmolen" van Eliksem te koop

Deze [turbinemolen met een Girard-turbine werd al eens in 2018 te koop aangeboden](#), maar nu blijkbaar opnieuw

Er is al een optie, maar [er kan nog geboden worden vanaf 600.000 euro](#)

WEST-VLAANDEREN

Izegem en Torhout

Izegem staat bekend als schoenenstad, en Torhout omwille van zijn tegels en keramiek. Maar in Izegem werden ook tegels gemaakt en in Torhout schoenen. De musea van beide steden werken nu samen [en realiseerden een dubbeltentoonstelling](#).

In Museum Eperon d'Or in Izegem kan je vanaf 12 december gaan kijken naar Izegemse haardtegels, in kasteel Ravenhof in Torhout moet je dan weer zijn voor de Torhoutse schoennijverheid. Nog tot 25 april.

Pittem : vergeten industrieel erfgoed

Bij de benadering van 'industrieel erfgoed' kijken we nog altijd te veel naar opvallend industrieel erfgoed, en erfgoed van voor de tweede wereldoorlog, liefst zo oud mogelijk.

Er is veel dat aan de aandacht ontsnapt.

Wie heeft er ooit een studie gewijd aan de eerste wasserijen ?

In Pittem doken alvast [een paar filmpjes op over de Wasserij De Zon](#)

Oostende

Het College van Burgemeester en Schepenen keurde vrijdag de vergunning goed [voor de restauratie van het Entrepotgebouw](#) in de haven. Het krijgt [een maritieme bestemming](#) met internationale toparchitectuur.

[Het beheersplan vind je hier](#)

Wat ons wel opvalt is dat de beschermde [halfportaalkraan](#) niet meer voorkomt op de beelden die in de pers verschenen. Hij werd gebouwd door ACEC (Ateliers de

Constructions Électriques de Charleroi) in 1911 en ging uit dienst in 1969.

WALLONIË

Herve

In deze stad [werd de laatste leerlooierij gesloopt](#). Een artikeltje in de lokale krant, en daarmee hebben we het gehad...

Moeskroen

In deze vroeger West-Vlaamse textielstad probeert een eigenaar de schoorsteen van het bedrijf 'La Vedre' te behouden en te restaureren - maar administratief wordt hij van het kastje naar de muur gestuurd. Hij contacteerde ook VVIA om te zien of we hem konden helpen, maar jammer genoeg is Moeskroen een ander gewest met een andere regelgeving.

[Een reportage op de lokale televisie legt de problemen bloot.](#)

Normaal wordt elk jaar in mei in heel Europa de aandacht op schoorstenen gevestigd. Dit jaar kon dat, zoals zoveel andere dingen, niet door COVID-19. Of de Europese schoorstenenmaand in 2021 zal kunnen gevierd worden, weten we nu nog niet...

NEDERLAND

Vlissingen

De stichting Scheepsbouwgeschiedenis Vlissingen bestaat sinds juli 2009 en realiseerde het museum over de geschiedenis van scheepswerf de Schelde, ooit de grootste Zeeuwse scheepswerf. Ze mochten De Oude verbandkamer gedurende 10 jaar gebruiken, en nu kan de vereniging het pand kopen voor 1 ton. [Daarvoor wordt nu campagne gevoerd.](#)

SPANJE

Uitvindingen en wetenschappelijke vooruitgang

Bij ons wijden VRT, VTM en lokale zenders weinig aandacht aan de bijdrage van Vlaanderen aan de vooruitgang van wetenschap en techniek. In andere landen is dit

vaak anders.

Een voorbeeld ? [De lokale zender van Barcelona maakte een reeks over uitvindingen en realisaties die in de loop der jaren in de stad tot stand kwamen](#), van onderzeeër tot balpen, en van bloedtransfusie tijdens de Burgeroorlog tot de eerste computer op het Iberische schiereiland. Telkens wordt ook de plek in Barcelona aangegeven waar het gebeurde. Je kunt aan de hand van deze uitzendingen dus een wandeling doorheen de stad plannen, naar de plekken 'waar het gebeurde'

Stoomkraan in Valencia teruggeëist

Telkens als we berichten van collega's uit het buitenland binnenkrijgen, zien we mogelijkheden tot samenwerking. Maar in Vlaanderen kijken we te vaak naar de eigen kerktoren of schoorsteen...

Op het terrein van de Polytechnische Universiteit van Valencia (UPV) staat een oude stoomkraan. ['Iniciativa Portefña' uit Sagunt \(Sagunto\) van waar die kraan afkomstig is heeft de teruggave ervan geëist](#), vanwege het unieke karakter - *"een kraan die op rails werd verplaatst, een 12 meter lange giek heeft en sinds het begin van de vorige eeuw door het staalbedrijf van Sagunt werd gebruikt"*.

Nadat vele elementen van het industriële erfgoed *"als schroot werden ontmanteld, verkocht of geschonken"*, heeft deze kraan *"een enorme sentimentele waarde voor de mensen van Sagunt. Alleen als ze terugkeert naar de plaats waar ze zoveel jaren in dienst is geweest, kan ze haar entiteit en betekenis terugkrijgen"*.

Misschien een samenwerking tussen Sagunt en de Antwerpse kranen opzetten ?

OM TE LEZEN

TIJD-SCHRIFT van Histories gratis online beschikbaar

'Histories' is het samengaan (omwille van de overheidsbeleid) van de vroegere platformen voor heemkunde, volkskunde en genealogie, en publiceert het tijdschrift *Tijd-Schrift*

Ongeveer 150 van de 176 artikels, die de afgelopen tien jaar in *Tijd-Schrift* verschenen, [zijn nu gratis beschikbaar via pdf op de website van Histories](#). Ze permanent geraadpleegd worden door vrijwilligers en onderzoekers die informatie zoeken voor een eigen onderzoek.

OPROEPEN en ZOEKERTJES

[Zie ook op onze webpagina met oproepen en zoekertjes](#)

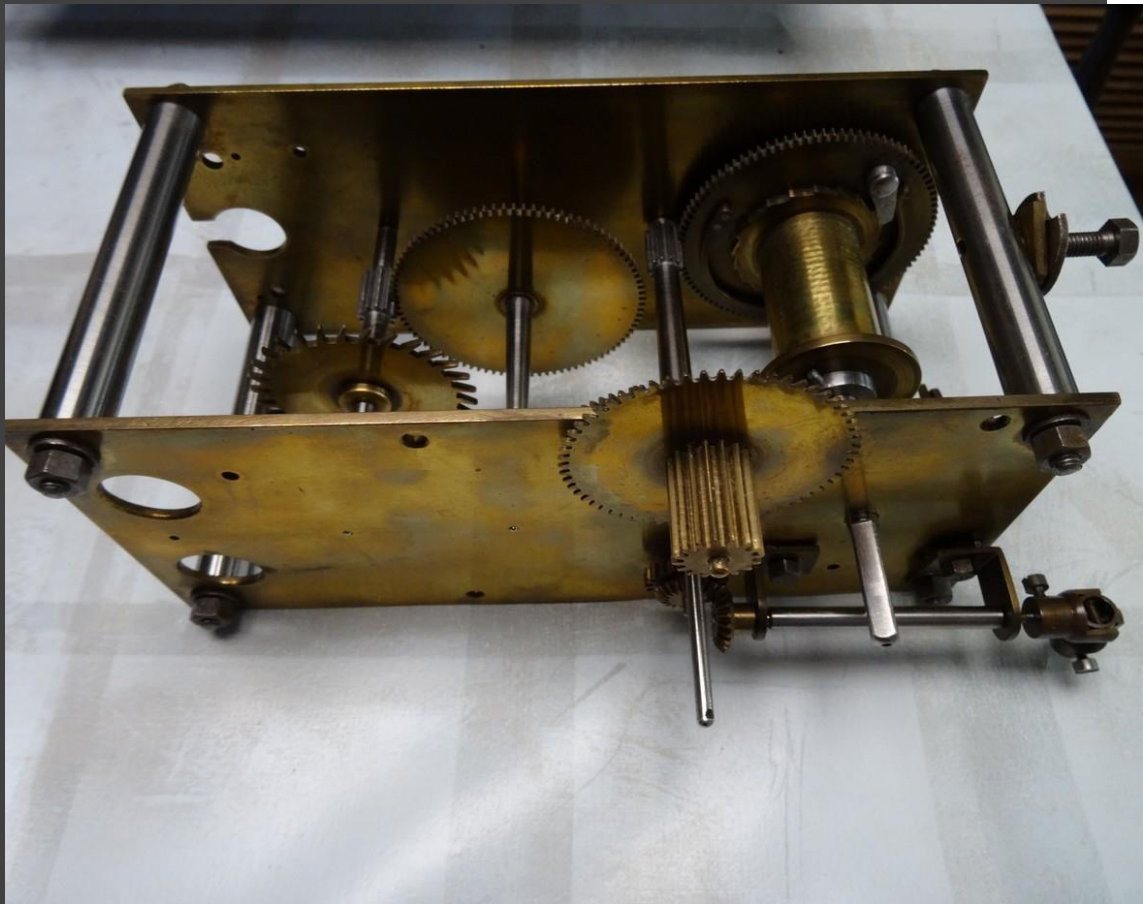
Hammondorgels

Er zou vroeger (2de helft vorige eeuw) in Antwerpen een fabriek geweest zijn van Hammond, de bekende electronische orgels. Weet iemand waar die fabriek gelegen was, en of het gebouw nog bestaat? Heeft iemand er meer informatie over ?

Fabrieksklok

Ik bezit een staande fabrieks-klok. De kast heeft wel geen enkele waarde en is in een niet zo goeie staat doch het binnenwerk (in messing?) is wel nog intact. Enkel het lamelleke waaraan de slinger komt is stuk doch moet te vervangen zijn. De slinger is er ook nog en ook de wijzerplaat doch deze laatste is wat beschadigd.

De aanbieder schrijft wel "*Indien u geïnteresseerd zou zijn had ik er toch graag iets voor gehad*". Ook hoop ik dat toch iemand deze klok kan herstellen en een tweede leven geeft. Het zou namelijk zonde zijn dit mooie mechanisme dat hoogstwaarschijnlijk stamt van vòór de oorlog in de container te werpen!

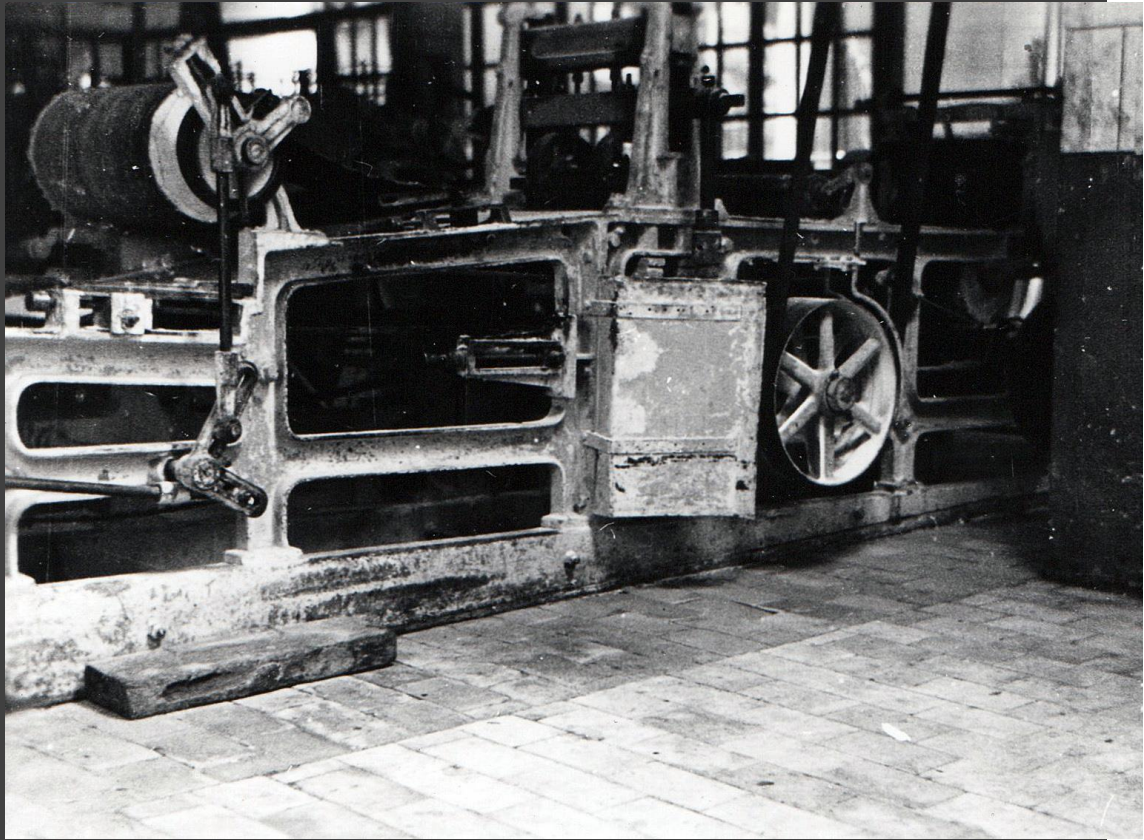

[\(meer afbeeldingen op onze webpagina\)](#)

Biscuiterie Jaspers in Mortsel

Eén van onze leden doet onderzoek naar koekjesfabrieken in het Antwerpse en is nu specifiek op zoek naar verhalen en afbeeldingen van de Biscuiterie Jaspers in Mortsel, of 'de koekskesfabriek' in de volksmond. De bedrijfsgebouwen in de Van Peborghlei werden in 2012 gesloopt.

Hij kreeg recent ook een foto van een oude walsmachine voor koekjes/beschuiten uit 1947. Weet iemand hoe deze machine werkte ?

[\(meer afbeeldingen op onze webpagina\)](#)

vergeet niet om VVIA

[te steunen](#)

of [lid te worden](#)

Volg ons op de sociale media :

Copyright © 2021 VVIA vzw, All rights reserved.

You are receiving this email because you opted in via our website. U ontvangt deze e-mail omdat U zich via onze website hiervoor inschreef

Our mailing address is:

VVIA vzw
Noeveren 67
Boom 2850
Belgium

